

SHARQ MUTAFAKKIRLARINING PEDAGOGIK G‘OYALARI VA ULARNING ZAMONAVIY TA’LIM JARAYONIDA QO‘LLANILISHI

Alimxanova Nigoraxon Amilevna

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti “Ingliz tili nazariy aspektlari №1”
kafedrası katta o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA Sharq mutafakkirlarining pedagogik g‘oyalari zamonaviy ta’lim jarayoni uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tezisda sharq mutafakkirlarining ta’lim va tarbiyaga oid asosiy g‘oyalari tahlil qilinadi hamda ularning zamonaviy ta’lim jarayonida qo‘llanish imkoniyatlari muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: sharq mutafakkirlari, pedagogik g‘oyalar, zamonaviy ta’lim, tarbiya, ta’lim jarayoni.

ABSTRACT The pedagogical ideas of Eastern thinkers are of great importance for the modern educational process. This article deals with the issues based on the main ideas of Eastern thinkers on education and upbringing and discusses the possibilities of their application in the modern educational process.

Keywords: Eastern thinkers, pedagogical ideas, modern education, upbringing, educational process.

KIRISH

Sharq mutafakkirlari ta’lim va tarbiya sohasida ulkan ilmiy va amaliy meros qoldirgan. Ular ta’lim-tarbiya jarayonida inson axloqini yuksaltirish, ma’naviy-axloqiy qiymatlarni targ‘ib qilishga alohida urg‘u berishgan. Ularning ilmiy asarlari nafaqat o‘z davri uchun, balki bugungi kunda ham ahamiyatlidir.

Bugungi globalizatsiya va texnologik taraqqiyot davrida ta’lim-tarbiya jarayoni doimiy ravishda yangilanishni talab qiladi. Sharq mutafakkirlarining pedagogik merosi shu nuqtai nazardan o‘rganilishi kerakki, ular inson kamoloti, axloqiy tarbiya va ma’naviy rivojlanishning asosi sifatida o‘z ta’limiy yondashuvlarini ishlab

chiqqanlar. Bu g‘oyalar zamonaviy ta’lim metodikalariga mos ravishda qo‘llanilishi, ulardan samarali foydalanish imkoniyatlarini ochib beradi.

Sharq mutafakkirlari o‘z asarlarida insonni jamiyatning muhim qismi sifatida ko‘rib, ularning ijtimoiy mas’uliyatlarini shakllantirishga alohida e’tibor qaratganlar. Ularning pedagogik qarashlari jahon ta’lim tizimi rivojiga ulkan hissa qo‘shgan va bugungi kunda ham ularning mazmuni dolzarb bo‘lib qolmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Sharq mutafakkirlari Abu Nasr Forobiy, Ibn Sino, Alisher Navoiy va boshqalar o‘z asarlarida ta’lim-tarbiyaning inson kamolotiga ta’sirini yoritib bergan. Masalan, Abu Nasr Forobiyning "Fozil odamlar shahri" asarida ta’lim jarayonining ijtimoiy ahamiyati va insonni ma’naviy rivojlantirishdagi roli ta’kidlangan. Alisher Navoiy esa axloq-odob qoidalari va ma’naviy komillikka erishish yo‘llarini yoritib, ta’limning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyatiga alohida urg‘u bergan.

Xorijiy olimlar, jumladan, Jon Dyui [5] va Lev Vygotskiy[6] kabi ta’lim nazariyotchilari Sharq mutafakkirlarining ayrim g‘oyalariga o‘xshash tamoyillarni ilgari surganlar. Masalan, Dyui ta’limni ijtimoiy jarayon sifatida ko‘rgan va uning demokratiyani rivojlantirishdagi ahamiyatini ta’kidlagan. Bu qarashlar Forobiyning jamiyat va ta’lim o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik haqidagi fikrlariga mos keladi. Vygotskiy esa o‘quvchilarning ijtimoiy va madaniy kontekstda rivojlanishini ta’lim jarayonining asosiy elementi sifatida belgilagan, bu esa Sharq mutafakkirlarining ta’limni ma’naviy rivojlanish bilan bog‘lash tamoyiliga uyg‘un keladi.

Shuningdek, Jeyms Bank [7] ko‘p madaniyatli ta’lim borasida o‘z tadqiqotlarida insonning madaniyati va tarixini ta’lim jarayoniga integratsiya qilishni tavsiya etadi. Bu yondashuv Navoiy va Ibn Sino tomonidan axloqiy tarbiya va madaniy qadriyatlarni ta’lim asosiga aylantirish haqidagi qarashlari bilan bog‘liq.

MUHOKAMALAR

Sharq mutafakkirlarining pedagogik g‘oyalari zamonaviy ta’lim jarayonida keng ko‘lamda qo‘llanilishi mumkin. Quyida bu borada batafsil yondashuvlar keltiriladi.

Sharq mutafakkirlarining axloqiy tarbiya va ma’naviyat haqidagi g‘oyalari bugungi ta’lim tizimida qadr-qimmat, hurmat, halollik va ijtimoiy mas’uliyatni shakllantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy ta’lim dasturlarida ularning g‘oyalaridan foydalanish yoshlarni axloqiy jihatdan kamolotga yetkazishda samarali bo‘ladi. Masalan, o‘quvchilar uchun maxsus seminar va muhokama mashg‘ulotlari tashkil etish orqali bu qadriyatlar yosh avlodga singdirilishi mumkin.

Sharq mutafakkirlari ta’limda har bir o‘quvchining individual xususiyatlarini inobatga olishni tavsiya etgan. Hozirgi zamonaviy ta’limda bu tamoyil differensial va shaxsga yo‘naltirilgan o‘qitish usullarida o‘z aksini topmoqda. Ta’lim jarayonida har bir o‘quvchining o‘z qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan yondashuv, mutafakkirlarning pedagogik g‘oyalari bilan bog‘liqdir.

Bugungi kunda faol o‘qitish texnologiyalari, masalan, muammoli o‘qitish, loyiha asosida o‘qitish va guruhli muhokamalar ta’lim tizimining ajralmas qismi hisoblanadi. Sharq mutafakkirlarining fikrlashni rivojlantirishga yo‘naltirilgan qarashlari bu metodlarning samaradorligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish zamonaviy ta’limning ajralmas qismidir. Sharq mutafakkirlarining g‘oyalarini onlayn ta’lim platformalari, elektron kitoblar va raqamli vositalar orqali tarqatish ma’naviyat va axloqiy qadriyatlarni keng ommaga yetkazishga imkon beradi.

Jahon ta’lim tizimida ko‘p madaniyatli yondashuv dolzarb bo‘lib, Sharq mutafakkirlarining qadriyatlarni birlashtiruvchi qarashlari bu yondashuv uchun nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi. O‘quvchilarni turli madaniyatlarni o‘rganishga jalb qilish orqali ularning ijtimoiy ongini kengaytirish mumkin.

XULOSA

Sharq mutafakkirlarining pedagogik g‘oyalari zamonaviy ta’lim tizimida nafaqat tarixiy ahamiyatga, balki amaliy dolzarblikka ham ega. Bu g‘oyalar inson axloqini yuksaltirish, ma’naviy va madaniy qadriyatlarni shakllantirish hamda zamonaviy metodikalarni boyitishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.

Hozirgi kunda, global va texnologik rivojlanish sharoitida, ta’lim jarayonining shaxsga yo‘naltirilganligi, madaniy diversifikatsiya va ijtimoiy mas’uliyatni shakllantirishda Sharq mutafakkirlarining merosidan samarali foydalanish mumkin. Ularning g‘oyalari ta’limda o‘zaro muloqot, ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish imkonini beradi. Ayniqsa, axborot texnologiyalari bilan uyg‘unlashgan holda, bu pedagogik yondashuvlar kelajak avlodni tarbiyalashda yuqori natijalarga olib keladi. Bu jarayonda Sharq mutafakkirlarining merosi ta’lim sifati va natijadorligini oshirish uchun ilhom manbai bo‘lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro‘yhati:

1. Forobiy Abu Nasr. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 1993.
2. Navoiy Alisher. Ma’naviy kamolot. – Toshkent: Navoiy nashriyoti, 1997.
3. Ibn Sino. Tib qonunlari. – Toshkent: Ilm nashriyoti, 2001.
4. Sharq mutafakkirlari pedagogikasi. – Toshkent: Ta’lim nashriyoti, 2010.
5. Dewey John. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916.
6. Vygotsky Lev. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge: Harvard University Press, 1978.
7. Banks James A. Cultural Diversity and Education. – Boston: Pearson, 2013.
8. Freire Paulo. Pedagogy of the Oppressed. – New York: Continuum, 1970.
9. Siemens George. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. – International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2005.

- 10.Nasirdinova D. M. THE ROLE OF LEARNERS’BELIEFS IN TEENAGE LANGUAGE ACQUISITION //American Journal of Modern World Sciences. – 2024. – T. 1. – №. 5. – C. 303-312.